स्वच्छता ही सेवा मोहीम (17 सप्टेंबर - 02 ऑक्टोबर 2026)

परराष्ट्र व्यवहार मंत्रालयाने 17 सप्टेंबर ते 2 ऑक्टोबर, 2026 या कालावधीत "स्वच्छता ही सेवा 2026" (एसएचएस-2026) मोहिमेचे आयोजन केले होते. या अंतर्गत मंत्रालयाने स्वच्छता लक्ष्य घटकांचे (सीटीयू) आणि स्वच्छ सार्वजनिक ठिकाणांचे परिवर्तन, स्वच्छ पाठशाळा: स्वच्छतेसाठी युवा, सफाईमित्र सुरक्षा सेवा व सन्मान शिबिरे, जनभागीदारी/ प्रचार, आणि स्वच्छतेतून समृद्धी या पाच प्रमुख घटकांचा एसएचएस 2026 मध्ये व्यापक प्रचार केला. हा प्रचार परदेशातील सर्व भारतीय दूतावास व मिशन कार्यालये, तसेच देशभरातील सर्व प्रादेशिक पासपोर्ट कार्यालये, परराष्ट्र मंत्रालयाची शाखा सचिवालये आणि स्थलांतरित संरक्षक कार्यालये यांच्यापर्यंत पोहोचवण्यात आला.

2. मंत्रालयाने स्वच्छतेसाठी मोठ्या प्रमाणावर जनजागृती आणि नागरिक सहभागाला चालना दिली, व्यापक स्वच्छता मोहीम राबवली व अस्वच्छ आणि दुर्गम कचरा स्थळे (सीटीयू) स्वच्छ केली. स्वच्छता आणि हाऊसकीपिंग कर्मचाऱ्यांसाठी आरोग्य शिबिरे आयोजित केली तसेच भारतातील चक्रीय अर्थव्यवस्थेत योगदान देण्यासाठी शाश्वत कचरा व्यवस्थापनाच्या दिशेने स्वच्छता अभियान टिकवून ठेवण्याच्या वचनबद्धतेचा पुनरुच्चार केला.

3. या मोहिमेच्या कालावधीदरम्यान, मंत्रालयाने परदेशातील दूतावास/मिशन आणि भारतातील संलग्न/अधीन कार्यालयांच्या सहकार्याने 16 पेक्षा जास्त सफाई मित्र सुरक्षा शिबिरे आयोजित केली, 184 स्वच्छता लक्ष्य घटक (सीटीयू) निश्चित करून त्यांची स्वच्छता केली, मानवी साखळ्या तयार करून वर्तणुकीतील बदल आणि स्वच्छतेचे महत्त्व अधोरेखित केले. तसेच 'घरोघरी जाऊन जनजागृती' मोहीम, स्वच्छता आणि 'वेस्ट-टू-आर्ट' या विषयांवर विविध स्पर्धा, मोठ्या प्रमाणावर स्वच्छता आणि 'एकदाच वापरल्या जाणाऱ्या प्लास्टिकचा वापर टाळणे' यांसारख्या मोहिमा व 'स्वच्छता धाव' यांचे आयोजन केले. याव्यतिरिक्त, सुषमा स्वराज भवन येथे आभा आणि आयुष्मान भारत प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना यावरील जनजागृती कार्यशाळा, 'एक पेड माँ के नाम' मोहीम आणि वस्त्रदान मोहीम इत्यादी उपक्रमही राबवण्यात आले.

4. 17 सप्टेंबर 2026 रोजी परराष्ट्र सचिव श्री. विक्रम मिसरी यांनी स्वच्छता ही सेवा मोहीम 2026 चे उद्घाटन केले. त्यांनी परराष्ट्र व्यवहार मंत्रालयाच्या अधिकाऱ्यांना 'स्वच्छता शपथ' दिली आणि मंत्रालयाच्या जवाहरलाल नेहरू भवन परिसरामध्ये 'एक पेड माँ के नाम' उपक्रमांतर्गत रोपाची लागवड केली. तसेच, स्वच्छता मोहिमेअंतर्गत करण्यात आलेल्या श्रमदानात परराष्ट्र सचिवांनी अधिकाऱ्यांचे नेतृत्व केले.

5. या मोहिमेअंतर्गत, सफाई मित्रांच्या (स्वच्छता कर्मचारी) प्रयत्नांचा सन्मान करण्यावर विशेष भर देण्यात आला. स्वच्छता कर्मचारी आणि त्यांच्या कुटुंबीयांसाठी प्रतिबंधात्मक आरोग्य तपासणीकरिता सीजीएचएस पॅनलवरील स्थानिक आरोग्य सेवा प्रदाते व डॉक्टरांच्या सहकार्याने 'सफाईमित्र सुरक्षा

शिबिरे' आयोजित करण्यात आली. एसएचएस 2026 अंतर्गत आयोजित अशा अनेक आरोग्य शिबिरांचा भारत आणि परदेशातील हजारो सफाईमित्रांना लाभ झाला.

6. 2 ऑक्टोबर, 2026 रोजी, मंत्रालयाने 'स्वच्छता ही सेवा 2026' या मोहिमेची सांगता म्हणून गांधी जयंती आणि स्वच्छ भारत दिवस मोठ्या उत्साहाने व जोमाने साजरा केला. या मोहिमेअंतर्गत राबवण्यात आलेले उपक्रम व्याप्ती आणि स्वरूपानुसार अत्यंत व्यापक होते आणि त्यात भारत व परदेशातील लोकांचा मोठ्या प्रमाणावर सहभाग होता.

नवी दिल्ली

07 ऑक्टोबर 2026